

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

תרומת הדשן

(כ' א') משנה: בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר, או סמוך לו, בין לפניו בין לאחריו.
וביום הכיפורים בחצות (הלילה).

וברגלים מאשמורה הראשונה (מסוף שליש ראשון של הלילה).

ולא הייתה (שעת) קריאת הגבר מגעת (ברגלים) עד שהייתה עזרה מלאה מישראל (שהביאו קרבנותיהם כדי להקריבם מיד אחר תמיד של שחר).

תנן התם: אברים שפקעו מעל גבי המזבח, קודם חצות, יחזיר ומועלין בהן. לאחר חצות, לא יחזיר, ואין מועלין בהן.
מנא הני מילי?

אמר רב: כתוב אחד אומר 'כל הלילה והקטיר',¹ וכתוב אחד אומר 'כל הלילה והרים',² הא כיצד? חלקהו, חציו להקטרה וחציו להרמה.³

מתניב רב כהנא: בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחריו, וביום הכפורים מחצות, וברגלים מאשמורה הראשונה.

(כ' ב') ואי סלקא דעתך מחצות דאורייתא היא, היכי מקדמינן?⁴

אלא אמר רבי יוחנן:⁵ (וחצות דעושה עיכול באיברים שמשלה בהן האור, מהכא נפקא) ממשמע שנאמר "כל הלילה", איני יודע שהוא "עד הבקר"? ומה תלמוד לומר "עד הבקר"? תן בוקר לבוקרו של לילה.⁶

הלכך, בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחריו, סגיא. ביום הכפורים, דאיכא חולשא דכהן גדול, עבדינן מחצות. וברגלים, דנפישו ישראל ונפישו קרבנות, עבדינן מאשמורת הראשונה. כדקתני טעמא, לא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה עזרה מלאה מישראל.

¹ ויקרא, פר' צו, ו: "הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו." אלמא, כל הלילה מצוה להיות על מוקדה. אלמא, כל ליליא הויה הקטרת איברים, ואפילו מה שעל המוקד אם פקע.

² ויקרא, פר' צו, ג: "ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח." דסמיך ליה לההוא קרא. אלמא, כל הלילה הוא חשיב כעיכול, וקרי בשר העולה דשן משמשלה בו האור, וכשר להרימו. רש"י.

³ חציו להקטרה, שאינו עיכול, ואם פקעו צריך להחזיר להקטיר. וחציו להרמה, מחצות ולהלן קרוי דשן, אלמא חצות משויא ליה עיכול. רש"י.

⁴ אפילו דשן המעוכל יפה, והא אמרת חציו להרמה, אלמא אין חצו הראשון כשר לכך. רש"י.

⁵ לא תימא חציו לכך וחציו לכך. אלא הכי דריש הכתוב, הכשר כל הלילה בין להקטרה שאין מעוכלין, בין להרמה אם יש דשן מעוכל.

⁶ בוקרו של לילה הוא עלות השחר, ונתן לך הכתוב בו בוקר אחר, לומר שאין צריך להקטיר מן השכמה ואילך. וכיון שלא נתן זמן באותו בוקר, על כרחך הוא חצות לילה. הלכך, הואיל וכל הלילה כשר להרמה, קבעו חכמים זמנה, הכל לפי שעה, בכל יום דלא נפישו קרבנות ורב להם היום, בקרות הגבר סגי. רש"י.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(ומברר) מאי "קריאת הגבר"?

רב אמר: קרא גברא (מכריז הממונה על הכרוז ואומר עמדו כהנים לעבודתכם).

רבי שילא אמר: קרא תרנגולא (שהוא זמן מוקדם יותר).

שיטות הראשונים

מצות תרומת הדשן: כתב הרמב"ם "הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום - מצות עשה, שנאמר: "והרים את הדשן", והיא עבודה מעבודות כהנה..."⁷

איך נעשית מצות תרומת הדשן: כתב הרמב"ם "כיצד תורמין? ... ונוטל את המחטה, ועולה לראש המזבח, ומפנה את הגחלים הילך והילך, וחותרה מן הגחלים שנתאכלו בלב האש, ויורד למטה לארץ. והופך פניו לצפון, ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון, וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה, רחוק מן הכבש שלשה טפחים, במקום שנותנין מראת העוף ודשון המזבח הפנימי והמנורה. וחתיה זו שחותה במחטה ומוריד לרצפה אצל המזבח - היא המצה שלכל יום." **ורמב"א** כתב, דמצות הרמת הדשן, מעיכול בשר העולה.⁸ **ותוספות** כתבו דקאי אגחלים.⁹

זמן תרומת הדשן: לפירוש **רש"י** (כאן) **ותוספות**, רבי יוחנן פליג אדרב, וסבירא ליה דכל הלילה קאי אהקטרה, וקאי אהרמה. דכל הלילה כשר להקטרה כשאינ דשן, וכשר להרמה אם יש דשן מעוכל. ובזבחים פירש **רש"י**, דרבי יוחנן מתרץ לקראי כרב,¹⁰ חציו להקטרה וחציו להרמה. מיהו, היינו דווקא בשרי (איברים שלא התעכלו). וגבי הרמה, מקרא אחרינא נפקא לן,¹¹ ולא מסרן הכתוב אלא לחכמים, להיות משכימין כל מה שירצו לפי הצורך. וכן פסק **רי"ד**, שלא יקטיר עד הבוקר ממש, דהיינו האיר מזרח שהוא בוקרו של לילה, אלא קודם לכן.¹² **והרמב"ם** כתב, "אמתי תורמין הדשן? בכל יום - משיעלה עמוד השחר.¹³ וברגלים - משליש אחרון שללילה. וביום הכפורים - מחצות הלילה."¹⁴

⁷ מקורות: רמב"ם (הל' תמידין ומוספין ב, ב).

⁸ וכן שנינו במסכת תמיד (כ"ח ב'), נטל מחתה של כסף ועלה לראש המזבח ופנה הגחלים אילך ואילך, וחתה מן המעוכלות וירד. ופירש רבינו חיים כהן ז"ל, דאזכירי עולה המעוכלים קאי, שנאמר 'והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה'. וכן בכל הסוגיא דהכא מוכחא. רמב"א.

⁹ והכסף משנה הביא דברי הרמב"ם, ועיי"ש. מקורות: רמב"ם (הל' תמידין ומוספין ב, ב). תוספות (כ' א', ד"ה אברים; זבחים פ"ו ב', ד"ה וחציו). רמב"א (כ' ב', ד"ה תן).

¹⁰ ולא גורסים 'אלא אמר רבי יוחנן'.

¹¹ דכתיב 'עד בקר' תן בקר לבקרו של לילה, ומוקימין ליה בהרמה.

¹² ולא פירש במה יקדים, והילכך, לפי צורך שעה יעשו: בכל יום, מקרות הגבר או סמוך בין מלפניו בין מלאחריו סגי. ביום הכיפורים, דאיכא חולשא דכהן גדול, עבדינן בחצות. ברגלים, דנפישו ישראל ונפישו קרבנות, עבדינן ממשמרת הראשונה. רי"ד.

¹³ וכתב ב'ליקוטי הלכות', דלכולי עלמא הוא זמן מועט קודם עלות השחר, כדמוכח בזבחים (כ' א'). ומה שכתב הרמב"ם 'עמוד השחר', הוא לאו דווקא, אלא רצה לומר סמוך לו. ושכן כתב בהדיא בפירושו בפ"א דמסכת תמיד.

¹⁴ מקורות: רש"י (כ' ב', ד"ה אלא; זבחים פ"ו ב', ד"ה א"ר יוחנן). תוספות (כ' ב', ד"ה אלא). רמב"ם (הל' תמידין ומוספין ב, ב). רי"ד (פסקיו, כ' ב', ד"ה מנה"מ).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

איזה כהן עושה עבודת תרומת הדשן: דעת תוספות ותוספות ישנים, דאפילו תרומת הדשן, שהיא עבודת לילה, אינה כשירה אלא בכהן גדול. ודעת ריב"א, שאת תרומת הדשן היה עושה כהן הדיוט.¹⁵ וכן דעת רמב"ן, שתרומת הדשן, הואיל וכשר קודם חצות, אינו עבודת יום הכיפורים, אלא עבודת לילה, ואינו בכהן גדול.¹⁶

איברים שפקעו מעל המזבח: כתב הרמב"ם "אברים שפקעו מעל המזבח: אם יש בהן ממש - אפלו פקעו אחר חצות הלילה יחזיר, שנאמר: "על מוקדה על המזבח כל הלילה"; ואם אין בהן ממש - אפלו פקעו קדם חצות לא יחזיר. נתחרף הבשר ויבש עליהן קעץ, ופקעו: קדם חצות - יחזיר; לאחרי חצות - לא יחזיר."¹⁷

¹⁵ תוספות דייקו שכהן גדול עושה אותה, מדגרסינן 'משום חולשא דכהן גדול, עבדינן מחצות'. ומה שהיה פייס לתרומת הדשן, היינו בכל יום. וריב"א פירש דלא גרסינן 'כהן גדול', אלא: 'משום חולשא דכהן, עיי"ש.

¹⁶ מקורות: תוספות, תוספות ישנים וריב"א (כ' ב', תוד"ה משום חולשא). רמב"ן (מלחמות, א א ברי"ף).

¹⁷ כתב בפירוש 'הר המוריה', דמבואר דסבירא ליה לרמב"ם כדעת רש"י לעיל, עיי"ש. מקורות: רמב"ם (מעשה הקרבנות ו,ג).